

חזוניאל טויטו

עוד למלאכת הכינוי בבראשית כ"ד

רבות נכתב על הכינוי בסיפור המקראי¹. ישנה תמימות דעים בדבר חשיבות הכינוי ובדבר היותו אמצעי נכבד המשמש כנדבך נוסף בהבנת המסר בסיפור. לשם הכרת חשיבותן של האמצעים האומנותיים נדרש הקורא לרגישות מיוחדת למקצב, לצליל, למבנה, למילים מנחות, לכינויים ועוד. רק אם עיניו פקוחות ואוזניו כרויות יוכל לקלוט את המסרים הרמוזים בעיצוב האומנותי.

נדמה שלעתים מתביית הקורא על אמצעי אחד ועיסוקו הספציפי מונע ממנו להביט במכלול השלם. יתירה מזו, הבדיקה אחר אמצעי ספרותי אחד מתמקדת לפעמים באישיות אחת ומתעלמת במודע או שלא במודע מאישים אחרים. מסתבר שהמיקוד באישיות אחת אליה וקוץ בה. מחד, ישנה יסודיות מירבית בבדיקה מעין זו, מאידך, ישנה הזנחה או התעלמות מבדיקה דומה על אישיות אחרת.

הקורא הער לעניין זה מעיין בזהירות בטקסט כדי לחשוף את בשורת הסיפור גם ע"י הפרשנות הסמויה המצויה במסר הספרותי. דוגמה לכך היא הסיפור בבראשית כ"ד, סיפור עבד אברהם². נייחד שורות אלו ל"מלאכת הכינוי" בסיפור זה ונתמקד באישים הבאים: עבד אברהם³, אברהם, יצחק ורבקה.

הכינויים לעבד אברהם זכו להתייחסות, אך הכינויים לאישים אחרים בסיפור זה, משום מה, לא זכו להתייחסות דומה. שמא גם טיפול בכינויים לאברהם, ליצחק, ולרבקה, עשוי לתרום לקליטת המסר של סיפור. נמנה תחילה את ה"כינויים" לכל אישיות בנפרד.

1. אלטר, א', **אומנות הסיפור במקרא**, ת"א, תשמ"ח, עמ' 184-182.
בר אפרת, ש', **העיצוב האומנותי של הסיפור במקרא**, ספרית הפועלים, ת"א תשי"מ, עמ' 64-68.
וייס, מ', **מקראות כוונותם** – **לקט מאמרים**, מוסד ביאליק, ירושלים 1987 עמ' 302-307.
ליבוביץ, נ', "כיצד לקרוא פרק בתנ"ך", **נפש ושיר**, **עיונים למדריך ולמורה**, ירושלים, תשי"ד, עמ' צט-ק.
עמנואל, מ', **ספר בראשית – הסברים והארות**, הוצאת החברה לחקר המקרא, ת"א 1976, עמ' 250-253.
פולק, פ', **הסיפור במקרא, בחינות בעיצוב ובאומנות**, מוסד ביאליק ירושלים 1994, עמ' 324-330. וראה שם ספרות על הנושא, עמ' 330 ובעמ' 342.
2. על ניתוח דמותו של עבד אברהם ראה: טוקר, נ', "בראשית כ"ד דרכי ארגון אומנותי של הסיפור המקראי", בית מקרא 19 (תשל"א), עמ' 326-368.
ליבוביץ, נ', **עיונים בספר בראשית**, הוצאת ההסתדרות הציונית העולמית, המחלקה לחינוך ותרבות תורניים ירושלים, תשל"ה, עמ' 160.

הכינויים לעבד אברהם

- א. עבדו זקן ביתו – פעם אחת בפס' ב.
- ב. עבד – תשע פעמים. בפס': ה, ט, י, טז, נג, סא, סה, (פעמיים) סו.
- ג. אדון – פעם אחת בפס' יח.
- ד. האיש – שמונה פעמים. בפס': כא, כב, כז, כט, ל, לב, נח, סא.
- ה. עבד אברהם – שלש פעמים. בפס': לה, נב, נו.

הכינויים לאברהם

- מלבד שמו הפרטי המופיע ארבע פעמים בפס': א, ב, ט, יב, מופיע כינוי אחד בלבד:
אדון – תשע עשרה פעמים: ט, י, יב, יג, כז, כז, לה, לו, לט, מב, מח, מט, נד, נו.

הכינויים ליצחק

- מלבד שמו הפרטי המופיע ארבע פעמים בפס': סא, סג, סו, סז, מופיעים לא פחות משבעה כינויים שונים כדלהלן:
- א. בני – אחת עשרה פעמים. בפס': ג, ה, ו, ז, ח, לו, לז, לח, מ, מח.
  - ב. בן אדוני – פעם אחת. בפס' מד.
  - ג. בן אדנך – פעם אחת. בפס' נא.
  - ד. לבני ליצחק – פעם אחת, בפס' יד.
  - ה. לעבדך ליצחק – פעם אחת, בפס' יד.
  - ו. האיש – פעם אחת בפס' סה.
  - ז. אדון – פעם אחת בפס' סה.

הכינויים לרבקה

- מלבד שמה הפרטי המופיע תשע פעמים בפס': כט, מה, נא, נג, נח, מופיעים חמישה כינויים כדלהלן:
- א. אישה – שתים עשרה פעמים. בפס': ג, ד, ה, ז, ח, לו, לח, לט, מ, מד.
  - ב. נערה – ארבע פעמים. בפס': ל, נט, ס.
  - ג. אחות – ארבע פעמים. בפס': ל, נט, ס.
  - ד. עלמה – פעם אחת בפס' מג.
  - ה. בת אחי אדוני – פעם אחת בפס' מח.

- רשימה זו מעידה כי יש לשוב ולבדוק את מלאכת הכינוי בסיפור זה ולתת תשומת לב מיוחדת לשני היבטים:
- א. הכינוי לגבי כל אישיות בנפרד.
  - ב. כינויים זהים המופנים לאישים שונים.

המסר ב"מלאכת הכינוי" לאישים בסיפור

א. המסר ב"כינוי" לעבד אברהם

נדגיש כי שמו הפרטי אינו מופיע, אפילו לא פעם אחת, למרות שהוא לכאורה הגיבור הראשי בסיפור. כנראה אין התורה מתעניינת בעבד כפרט אלא בתפקידו בסיפור שהוא החשוב⁴.

ה"כינוי" הראשון הוא: "עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו", שהרי זהו תפקידו הרשמי בבית אברהם. הסיפור ממשיך ב"כינוי" "העבד" מאחר וזהו מעמדו כשליח אברהם. בפסוק טז הוא מכונה "אדוני" בפי הנערה הנעתרת לבקשתו על עין המים. לגביה הוא אדון מכובד בעל נכסים רבים הצמא למים. לאחר שהנערה משקה אותו ובמפתיע משקה את כל גמליו, מבטא הסיפור את תחושותיו, לבטיו ותהיותיו. כל זאת ע"י שינוי בכינוי. הפעם כיונה העבד: "האיש". כינוי רב חשיבות המעיד על מסירותו של אדם זה.

לפני הורי הנערה הוא מכנה עצמו "עבד אברהם". מדגיש הוא לפני אורחיו כי אינו עבד זוטרי כי אם עבדו של אברהם המפורסם. מעוניין הוא להשאיר רושם מכובד על אורחיו, לכן גם הכתוב בפסוק נב מכנה אותו "עבד אברהם", כעין אישור על התנהגותו המופתית והמסורה.

מפסוק נג ואילך הוא מכונה שוב "עבד", שהרי כמעט וסיים את תפקידו וחזר להיות עבד ותו לא. בעיני המארחים הוא אינו עבד אנונימי אלא עבד מכובד ומיוחד, ולכן הוא מכונה "עבד אברהם".

בפסוק סא מצויים שני כינויים זה לצד זה "האיש" ו"העבד". נערות רבקה הולכות אחרי האדם המכובד ולכן מכונה הוא "האיש", ואילו ביחס לרבקה העתידה להיות גבירתו הוא בסך הכל "עבד", וכך מכנה אותו המספר בהמשך: "ותאמר אל העבד" (פס' סה). לקראת סוף הסיפור הוא שוב עבד אך לא רק של אברהם ורבקה. אלא עבדו של יצחק "ויספר העבד ליצחק" (פסוק סו).

ב. המסר ב"כינוי" לאברהם

בראשית הסיפור מכנה הכתוב את אברהם בשמו הפרטי, אך בהמשך הסיפור מכנה הכתוב את אברהם: "אדון". ביחס לעבד, אברהם הוא אדון, ולכן בפסוק ט נאמר: "וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדוניו...". ומכאן ואילך כיונה אברהם אדון, כתואר של יחסי עבדות – אדנות. מעתה כל מעשיו ודבריו של העבד יהיו ביחס לאדונו. לשרה הוא קורא: "אשת אדוני", (פס' לו). לרבקה הוא קורא: "בת אחי אדני" (פס' מח) ליצחק הוא קורא: "בן לאדוני" (פס' לו). משפחת רבקה קולטת את יחסו לאברהם. המספר מבטא זאת ע"י הכינוי אותו הם נותנים ליצחק. הם אומרים לעבד בפס' נא: "הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדניך...".

4. דוגמה נוספת מצויה בבראשית כ"א, גירוש ישמעאל. גם בסיפור זה שמו הפרטי של ישמעאל אינו מופיע אף לא פעם אחת. ראה על כך לייבוזיץ, נ' "נפש ושיר" עיונים למדריך ולמורה י"ט-כ', הוצאת המחלקה לעליית ילדים ונוער, ירושלים תשי"ד, עמ' צ-קד.

ג. המסר ב"כינוי" ליצחק

סיפור "שידוכין" זה משתרע על פני סז פסוקים. ברוב הסיפור יצחק פסיבי לחלוטין. המשתתפים בסיפור הם: אברהם, עבד אברהם, רבקה, ומשפחת רבקה. הופעתו הראשונה היא מפסוק סג ואילך. הדבר מובלט ע"י "מלאכת הכינוי". בתחילת הסיפור מדובר על יצחק מפי אברהם ולכן הוא מכונה "בן". "בני יצחק". בהמשך, כשהעבד פונה בתפילה לה', העבד מכנה את יצחק "עבדך יצחק" (פסוק יד). העבד פונה לה' ומבקש בכל מאודו הצלחה מירבית. בקשתו אישית אך לא למענו הוא מבקש אלא למען עבד אחר. "אותה הוכחת **לעבדך ליצחק**" (פסוק יד). בסיפורו למשפחת רבקה ה"כינוי" ליצחק הוא שוב "בן", שהרי מדובר בבנו של אברהם ולא מדובר על האישיית הפרטית יצחק.

בסיום הסיפור (מפסוק סב ואילך) מכנה הכתוב את יצחק בשמו הפרטי, מאחר ורק עכשיו יצחק הוא יישות פרטית בזכות עצמו ולא רק בשל ייחוסו. כנאמר: "ויצחק בא מבא..." (פס' סב) "ויצא יצחק לשוח בשדה..."⁵ (פס' סג) "ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק..." (פסוק סד), "ויספר העבד ליצחק..." (פסוק סו). ומעתה יצחק יזכה לשמו הפרטי אשר ישקף את יישותו ולא את ייחוסו.

בהמשך הסיפור מתוארת הפגישה בין רבקה ליצחק. "ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל" (פסוק סד). ובהמשך "ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני..." (פס' סה) ה"כינויים" מתחלפים בהתאם לדוברים ובהתאם לחשיבותו של יצחק בעיניהם. רבקה "נופלת" מעל הגמל כשהיא מביטה לפנים ורואה את האדם לו היא מיועדת⁶ ומכנה את אותו אדם, **איש**. "מי האיש הלזה". לגביה יצחק הוא **איש**, אדם בעל חשיבות. העבד משיב לה "הוא אדני". בעיניו יצחק **אדון** עם כל המשתמע מכך. כך בהמשך הסיפור עד תומו, יצחק מכונה בשמו הפרטי כיישות פרטית שתמשיך את שושלת אבות האומה. מעתה ידובר רק על יצחק ולא על אברהם.

ד. המסר ב"כינוי" לרבקה

בתחילה מכונה המיועדת ליצחק, "אשה" (פס' ג, ד, ה, ז, ח)? כינוי אנונימי, מאחר ולא ידוע עדיין במי המדובר. בפסוק טז הכתוב מכנה את המיועדת ליצחק בשמה הפרטי: "רבקה". הכתוב מודיע לקורא (ולא לעבד אברהם) שאותה אשה אנונימית היא לא פחות מאשר רבקה בת אחי אברהם.

שמה הפרטי ממשיך ומופיע גם כשהכתוב מודיענו מיהו אחיה: "ולרבקה אח ושמו לבן" (פס' כט). מכאן ואילך מובילנו הכתוב למעשיו של לבן ולכן ה"כינוי" לרבקה הוא "**אחות**". שהרי ביחס ללבן היא אחות, והכתוב מכין את הקורא לתת תשומת לב מיוחדת ללבן ולתפקידו החשוב בעלילה.

בשיחה הקודמת לשליחות עבד אברהם, המיועדת ליצחק מכונה אשה בלבד. הן בפי אברהם והן בפי עבדו. אברהם אומר: "...אשר לא תקח אשה לבני..." (פס' ג). "...ולקחת

5. מעניין כאן הדיון הפרשני על פעולתו של יצחק. גם לפי הפשט (רשבי"ם), המפרש כי יצחק יצא בין השיחים לראות את עבודת פועליו, וגם לפי הדרש (בראשית רבה, פרשה ס', סימן יד) האומר כי יצחק תיקן תפילת מנחה, מדובר כאן באישיות עצמאית לחלוטין, הראויה לשבח בזכות עצמה ולא רק בשל ייחוסה.
6. נראה "שנפילה" מעל בהמת רכיבה היא סמל לצניעות. במוטיב זה משתמש המספר פעם נוספת בספר שופטים א', יד. "ויהי בבואה ותסיתהו לשאול מאת אביה השדה ותצנח מעל החמור..."
7. טוקר מתייחס למילה "אשה" כמילה מנחה אך מתעכב על האליטרציה שמעוררת מילה זו. אין התייחסות במאמר לכינויים בסיפור.

אשה לבני ליצחק" (פסי ד). העבד שואל: "...אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי..." (פסי ה). אברהם משיב: "ה' אלקי השמים... הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה לבני משם" (פסי ז). ממשיך אברהם ואומר לעבדו: "ואם לא תאבה האשה ללכת..." (פסי ח).

בתיאור השליחות, בתפילתו המרגשת לה', אומר העבד: "ויאמר ה' אלקי אדני אברהם... ועשה חסד עם אדני אברהם. והיה הנערה אשר אומר אליה..." (פסי יג-יד). הכינוי לאשה המיועדת ליצחק השתנה לנערה, אך בתיאור הדרמתי של המשך העלילה מכונה רבקה בשמה הפרטי, שכן הקורא חייב לדעת במי מדובר: "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם..." (פסי טו). (כבר בפרק כ"ב פסי כ-כד, מתאר הכתוב את ייחוסה של רבקה). בפסי כח הכתוב מכנה את רבקה, נערה: "ותרץ הנערה ותגד לבית אמה...", בהמשך הכתוב קורא ממש בשמה הפרטי: "ולרבקה אח ושמו לבן..." (פסי ל). ונשנה בהמשך בתוספת המלה אחותו: "ויהי כראות את הנזם... וכשומעו את דברי רבקה אחותו..." (פסי ל).

נבהיר עתה את משמעויות הכינויים השונים:

העבד מצפה שיצליח להביא נערה ליצחק. (נערה כינוי לאשה צעירה בגיל ההתבגרות). בסיפור העבד למשפחת רבקה מכנה הכתוב את רבקה אשה, שוב כדמות אנונימית, אך בהמשך בפסוק מד מכנה העבד את רבקה עלמה. איננו יודעים למה השתנה כינויה מנערה לעלמה, שמא ה"כינוי" עלמה יותר אצילי ובעל קונוטציות חיוביות בלבד, בעוד שה"כינוי" נערה, על אף היותו כינוי בעל קונוטציות חיוביות מאוד יש בו גם קונוטציה שלילית⁸. המקרא משתמש לעתים ב"כינוי" נערה ללמדנו על סוג אותה אשה⁹. ה"כינוי" נערה מכוון לפעמים לאשה צעירה המארחת בביתה אביזרי ע"ז, ועוסקת בזנות. (לדוגמה עמוס ב'). יש והמקרא מעדיף כינוי זה כביטוי למעמד נמוך של האשה (לדוגמה שופטים י"ט).

בפסוק מד אומר העבד: "...היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני" לא עוד אנונימית אלא האשה עם הי"א הידועה. בהמשך הכתוב מכנה אותה בשמה הפרטי רבקה. היא ראויה לשם ולתפארת במעשיה, עמדה בניסיון בכבוד רב, והדגשה זו מוגשת ע"י המספר במי העבד. משפחת רבקה מקבלים בסיפוק את דבריו: "הנה רבקה לפניך... ותהי אשה לבן אדניך כאשר דיבר ה'". כינויה הוא בשמה הפרטי רבקה והיא זאת שתהיה אשה לבן אדונו של העבד. לאחר הסעודה המשותפת עבד אברהם נותן לרבקה מתנות. (רבקה – כיישות עצמאית).

משפחת רבקה מבקשים: "תשב הנערה אתנו ימים או עשור" (פסי נה) (הם אינם עושים את ההבחנה הדקה בין עלמה לנערה). ביחס למשפחתה היא נערה שעומדת לצאת מהבית והפרידה קשה. כהמשך לתחושה זו מכנה הכתוב את רבקה אחות. כך גם בברכתם לרבקה: "אחותנו את הי"א לאלפי רבבה..." (פסי ס). מכאן ועד סוף הסיפור מכנה הכתוב

8. רבין, ח', וורדי, צ', המלון החדש לתנ"ך, הוצאת "כתר", 1989, ירושלים, עמ' 376, 440, בהסבר הרביעי למלה נערה נאמר "נערה מארחת עשירה שבביתה אביזרי ע"ז, כמו "ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי" (עמוס ב') בעלה ואורחיה התעשרו באמצעים פסולים שעליהם נרמו בפסוק על המלה עלמה נאמר במלון "אשה רווקה (בגיל הנישואין)" בתסבר השני נאמר שם על המלה עלמה "אשה נשואה עד ללידת הילד הראשון". ברור שהבדל זה אינו חד משמעי אך יש לו סימוכין. למשל: "ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את אם הילדי" (שמות ב', ז).

9. מעניינת ההבחנה בכינוי לאותה אשה שהוציאו עליה שם רע. (דברים כ"ב, יג-יט) בין אשה לנערה, שמא יש אישוס להשערותנו בקטע זה.

בשמה **רבקה**, ואילו להולכות עמה **נערות** (פס' סא). בסיומו של הסיפור נאמר: "ויקח את רבקה ותהי לו **לאשה**" (פס' סו). רבקה הופכת **לאשה**. והפעם ה"כינוי" **אשה** אינו כינוי לדמות אנונימית כמו בתחילת הסיפור אלא **אשתו** של יצחק.

ה. הכינויים הזהים

יש לשים לב לכינויים זהים לדמות מסויימת, הנאמרים לעתים ע"י אנשים שונים. לעתים הכינוי הזהה מופנה לאישים שונים. הכינויים הם: **אדון, איש, אשה, עבד, נערה**.

אדון

הכינוי "**אדון**" מופנה לאברהם בפי עבדו (19 פעמים) אך מופנה פעם נוספת גם לעבד אברהם בפי רבקה (פסוק יח).

איש

הכינוי "**איש**" מופנה לעבד אברהם בפי הכתוב (18 פעמים) פעם נוספת בפי לבן (פס' כט) ופעם נוספת בפי נערות רבקה (פס' סא). מאוחר יותר הכינוי "איש" יופנה ליצחק מפי רבקה "מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו" (פס' סה).

אשה

בתחילה משתמש הכתוב בכינוי **אשה** לדמות אנונימית, שם כולל לאשה שאמור העבד להביא ליצחק. (פס' ג, ה, ח) מאוחר יותר כינוי זה מופיע בפי משפחת רבקה "ותהי אשה לבן אדון" (פס' נא). במשמעות ייחודית יותר ככינוי לרבקה אחותם-בתם. לבסוף הכתוב משתמש בכינוי זה במשמע ברור ומדוייק, אשת יצחק "ויקח יצחק את **רבקה** ותהי לו **לאשה**" (פס' ז).

עבד

הכינוי **עבד** מופנה מתחילת סיפורנו ועד סופו לעבד אברהם. בתחילת הסיפור הוא עבדו של אברהם, מאוחר יותר עבדה של רבקה (פס' סה) ולבסוף עבדו של יצחק (פס' : סה-סו). כלומר, הכינוי הופנה לאותה אישיות לאורך כך הדרך, אך השייכות של כינוי זה שונתה.

נערה

הכינוי **נערה** שהיה מופנה בתחילת הסיפור לאותה דמות אנונימית שאותה רצה העבד להביא ליצחק (פס' יד) ממוקד ברבקה (פס' טז). בסיום הסיפור רבקה מכונה בשמה הפרטי ואילו הכינוי **נערה** ניתן לאלה שהולכות עמה (פס' סא).

ו. סיכום

כינויים זהים אלה שהופנו לאישים שונים, או הכינויים שאומנם שימשו את אותה דמות, אך השתייכותם השתנתה בהתאם להכוונתו של המספר, מלמדים לדעתנו על מימד נוסף בהערכת הדמויות בסיפור המקראי. מסתבר שישנם סיפורים מקראיים המתארים את הפער המעמדי בין הדמויות אך הפער הוא יחסי, תלוי ביחס למי מתוארת הדמות.

יתכן שאדם מסוים יתואר כאדון חשוב ומכובד ביחס לאחד, אך כעבד נקלה ביחס לאחר¹⁰. זוהי הבשורה הנוספת הנלמדת מניתוח מלאכת "הכינוי" בסיפורנו. דור הולך ודור בא. האדון אברהם סיים את תפקידו כאבי האומה, ומפנה את מקומו לאדון השני – יצחק (פסי' סה). המקשר בין האבות הוא עבד אברהם שקרוי "עבד" (בפי הכתוב) אך קרוי אדון (בפי רבקה), עבד אברהם קורא לאברהם אדון וקורא ליצחק אדון. הוא אמנם עבד אברהם אך בהמשך עבדה של רבקה, ומאוחר יותר עבדו של יצחק. שאר הכינויים הזוהים מחזקים מימד זה בתיאור מלאכת הסיפור במקרא, ומלמדים שהתיאורים והמעמדות בסיפורים המקראיים הם יחסיים ולפיכך יכולים להשתנות.

נמצאנו למדים כי ל"מלאכת הכינוי" בסיפור המקראי תפקיד חשוב ונכבד. ה"כינוי" משמש לא פעם ככלי עזר חשוב להבנת המסר בסיפור. סיפור ה"שידוכין" בבראשית כ"ד זכה לטיפול פרשני וספרותי ונדמה שאין כבר מה להוסיף. גם "מלאכת הכינוי" בסיפור זה כאמור זכתה לבדיקה חשובה, ושמה אין שום חידוש בהערות שנכתבו כאן, ובכל זאת שמא כדאי בעקבות הנאמר להכיר בעובדה שכאשר עוסקים במלאכת הסיפור המקראי ומנסים לבדד תופעות ספרותיות ולדון רק בהן, או משמנסים לבדד בין האישים בסיפור ולהתמקד באישיות אחת בעומק רב, בכל זאת יש לבדוק את התופעה הסיפורית בכללותה בסיפור, וביחס לכל האישים. שמא בדיקה כזו תגלה פן נוסף בקליטת המסר בסיפור¹¹.

ניתוחנו העלה, שמלאכת הכינוי, מלבד היותה תופעה המלמדת על היחס הרגשי של המדברים אל הדמות המכונה, היא גם תופעה המייצגת מערכת היררכית המצויה בין הגיבורים בסיפור. ישנה מערכת מעמדית בין האישים, אך מערכת זו היא יחסית בלבד. אין כנראה אבסולוטיות במערכת המעמדית בסיפור המקראי, מערכת זו היא לעולם יחסית שהרי יש "גבוה מעל גבוה". זוהי הבשורה הנוספת של "מלאכת הכינוי" במקרא.

10. דוגמה טובה לכך היא פרק ה' במלכים ב', ראה על כך זקוביץ, **גבוה מעל גבוה**, הוצאת עם עובד 1985, עמ' 40-18.
11. נביא שלוש דוגמאות לכך: (התופעות ראויות לדיון רחב ומעמיק מבחינת "מלאכת הכינוי" אך אנו נסתפק באיזוהן בלבד).
- א. מלכים א', א. בפרק זה נג פסוקים. השורש מ.ל.ך. מופיע שבעים פעמים. לעתים הכינוי מופנה לדוד ולעתים לשלמה. משתמשים בכינוי זה ארבעה אישים. נתן, בת שבע, אדוניהו, ובניהו בן יהוידע.
- ב. שמואל ב', ט. הכינוי **עבד** מופיע כשמונה פעמים. לעתים הכינוי מתייחס לציבא, לעתים למפיבושת, לפעמים לעבדי ציבא, ולעתים לעבדי מפיבושת. (ציבא מכונה גם **נער** בפסוק ט.)
- ג. שמואל ב', ט"ו. בדברי דוד לחושי, פסי' לב-לו, ישנה לדעתנו חוסר בהירות מכוונת מאת המספר, המתבטאת בכינוי **המלך**. לא ברור אם כינוי זה מופנה לדוד או לאבשלום, ערפול זה מלמד על צלילות דעתו של דוד בסיטואציה הקשה בה הוא נמצא. דוד בוחן את אמינות חושי.